

РОЛЬ МЕТРОПОЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Метрополізаційні процеси розгортаються навколо ключових міст. У наукових працях вони отримали різноманітні означення – центральні місця, головні міста, міста-центри, центри зростання, мегаполіси, метрополіси, метрополії, міжнародні, світові чи глобальні міста, тощо. В основі всіх понять лежить ключова роль певних центрів, що виникла внаслідок територіальної економічної концентрації у питаннях економічного, культурного, політичного розвитку як для регіонів та держав так і для глобального світу.

Під впливом глобалізації роль метрополій зростає, а значення великого числа інших міст, інтегрованих в національну економіку більшою мірою, ніж в глобальну систему, починає знижуватись.

Еволюція підходів до дослідження ролі метрополій і відповідних концепцій відбувалася в міру розвитку світового господарства, зміни ролі і функцій міст, викликаних глобалізацією. Інтерес вчених до метрополій пояснюється безперервним зростанням впливу останніх на розвиток світової економіки, поступовою трансформацією виконуваних ними функцій, ускладненням внутрішньої структури і зміною характеру зовнішніх зв'язків. Застосовувані до дослідження цих процесів підходи не суперечать один одному, а є взаємодоповнюючими, відображаючи специфіку окремих етапів розвитку метрополій і різні аспекти їх функціонування [1, с.170].

Перехід великого міста в ранг метрополії є наслідком географічного розподілу економічної активності та процесу інтеграції в одному ядрі інститутів вищого рангу послуг, що представляють четвертинний та п'ятеринний сектори економіки. Внаслідок метрополізації з міською економікою відбувається низки перетворень, а саме:

- розпорошення економічної діяльності сконцентрованих в метрополії інститутів постіндустріальної економіки в глобальному просторі;
- зростання глобальної мережі філій та представництв компаній з метрополії, і, як результат, посилення впливу міжрегіональних та міжміських зв'язків і мереж;
- зосередження кваліфікованих професіоналів і високоприбуткових сервісних компаній в метрополіях;
- посилення територіального та соціально-економічної нерівності;
- витіснення промислових та обробних підприємств за межі метрополії;
- ускладнення та посилення значення управлінської функції, компаній які концентрується в метрополії.

Концентрація управлінських функцій веде до істотної зміни у структурі ВВП метрополії. Частка промислового сектору знижується, а частка послуг суттєво зростає, перед усім за рахунок високотехнологічних галузей. Особливо динамічно розвивається сфера виробничих послуг (фінанси, страхування, ріелторські послуги).

Ці процеси єднає декілька моментів. По-перше, для постіндустріальної економіки, яку репрезентують метрополії, надзвичайно важливий дуже високий "рівень швидкості" по збору, передачі і споживанню інформації. По-друге, постіндустріальні види діяльності, які концентруються в метрополії тісно взаємодіють і породжують ряд проміжних або спільних видів діяльності. Так, використання готелів, конференц-залів, виставкових центрів відноситься одночасно до ділових послуг і до туризму; музеї і галереї – невід'ємна частина культурних галузей і туризму; реклама є і творчою, і діловою послугою і так далі. По-третє, в

силу інформаційного характеру і синергетичного ефекту не лише кожній з галузей, але і видам діяльності, властива сильна тенденція до територіальної концентрації.

Загалом метрополізація в умовах глобалізації та регіоналізації економіки представляє собою процес[2, с. 5-6]:

1) пов'язаний з формуванням просторової структури нового типу шляхом виникнення вогнищ розвитку в обраних фрагментах просторів, що отримують перевагу над іншими подібними фрагментами чи одиницями адміністративного устрою (осередками/ великими містами/ регіонами), які:

- зосереджують світовий господарський потенціал, фінансовий і науковий потенціал, потенціал влади, медіа і культурних установ;
- переймають головні (керівні) функції в управлінні господарством в масштабі наднаціональної економіки;
- характеризуються великою інноваційністю і високим рівнем послуг;
- збільшення щільності населення в метрополіях;
- включені в міжнародний уклад зв'язків, співробітництва і залежностей у мережі міст, що виконують метрополійні функції;

2) зміцнюючий характер і силу зв'язків між центральним осередком та оточуючим його регіоном, пов'язаний з розвитком системи синергічних функціональних впливів центрального осередку на оточуючий його простір та переносом за центральний осередок міського стилю життя зі збереженням визначальної та всебічної домінації центру;

3) змінюючий в користуванні простору поселень та їх просторів, що обумовлює виникнення складних поселенських структур, які мають:

- поліцентричний характер;
- нечітко окреслені межі між містом і приміською зоною;
- соціально-економічне зростання, що супроводжується процесами концентрації населення і акумуляції доданої цінності та суспільного потенціалу;

4) формуючий експансійний розвиток урбанізованого простору, який веде до експансії експорту міських рішень, продуктованих в метрополіях, на приметрополійні простори.

Глобалізація підвищивши значення гіпермобільності та ролі комунікацій, сприяла нейтралізації ваги «місць» і відстаней для економічної діяльності. При такій розстановці акцентів у дослідженнях актуалізується роль метрополії, як функціональних центрів, що знаходяться на пересіченні мереж різних ієрархічних рівнів, які здійснюють підключення регіонів до глобальних взаємодій.

1. Новосельцева А.С. Эволюция подходов к оценке роли мегаполисов в системе мирового хозяйства / Новосельцева А.С. // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3: Экономика. Экология. – Волгоград, 2010. – № 1. – С.270.

2. Мельник М.І. Роль метрополізації в організації економічного простору: функціональний аспект / М.І. Мельник // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Метрополійні функції обласних центрів Західного регіону: зб. наук. пр. / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2013. – Вип. 2 (100). – 2013. – С.3-15.